

Posudek oponenta disertační práce

Předložená práce je zralým a původním výkonem na aktuální téma reflektované dosud kriticky a soustavně spíše v zahraniční než v domácí literatuře.

Práce je zřetelně strukturována a proporčně pojednává jednotlivé aspekty tématu. Je také psána se s důrazem na výstižné formulace při složitém tématu, a přitom se zaujetím a čtivě. Autorka využila rozsáhlou a dobře uspořádanou knihovnu příslušné odborné literatury včetně recentní zahraniční, a pracovala podstatně s archiváliemi. Účelně rovněž uplatnila přes 50 vyobrazení (fotografií i stavebních plánů), včetně nezbytných zahraničních srovnání a některých raritních obrazových dokumentů, týkajících se vlastního zpracovávaného souboru objektů.

Tyto všeobecné přednosti práce představují určitý standart, v daném případě ještě značně převýšený výsledky řešení výzkumného úkolu při zvoleném přístupu. Autorka zvolila přístup zdůrazňující důkladné teoretické, a ovšem i základní historické ujasnění pojmů souvisejících s tématem práce, nezbytné jako korektiv vůči rozsáhlé dobové literatuře týkající se vesměs jednotlivých konkretizací tématu. (Možná jen, že úvodní část práce v některých směrech, jako v případě recentní debaty na téma modernity, tuto debatu sleduje až nadbytečně, byť zasvěceně, a na druhé straně ne vždy se zřetelným rezultátem, vzhledem k tomu, že tato historická debata je příliš obsáhlá a že její aktéři v ní sledují zpravidla rozmanitou interpretační perspektivu.)

S prioritou v ujasnění základních pojmů a vztahů se pak autorka zcela rozumně vzdala ambice na vyčerpávající heuristiku a sestavování popisného katalogu kaváren, a místo toho raději rozvíjela ve vlastní části práce náročné metodologické vymezení a uchopení komplexního, mezioborového tématu na reprezentativním vzorku pražských kaváren. Vytvořila k tomuto účelu jistou typologii, která je spíše intuitivní nežli systémová, protože reflektuje podstatné, avšak různorodé aspekty tématu. Intuitivně stanovená typologie odpovídá podle mého názoru komplexnímu tématu, a potřebám soustavné analýzy i interpretace studovaného materiálu tedy zcela vyhovuje.

Kavárna jako dobová architektura zůstává z hlediska dějin architektury dosti subtilním tématem: jak vzhledem k tomu, že vznikala původně na substrátu stávající městské architektury, tak také proto, že bývala zpravidla vystavena pozdějším úpravám. Autorka práce nicméně dokázala zdůvodnit vysokou relevanci kavárny jako architektonického úkolu a na toto téma vytěžila s kritickou pozorností mnoho poznatků ze značně rozptýlených zdrojů.

Vcelku se zaměřila na širší, komplexní problematiku kaváren, danou na jedné straně jejich průnikem s veřejným prostorem města a na druhé straně jejich vnitřní strukturací, včetně původní vizuální výbavy interiérů. Vhodně bere v úvahu v úvahu hlavně image daných míst v dobovém společenském povědomí i na umělecké scéně. Zároveň však nepřehlídí ani typické nesnáze při definici „kavárny“, představované mj. reálným nápojovým a jídelním lístkem. Pražská (a nejen pražská) kavárenská scéna se totiž ve své genezi prolínala, nehledě na označení podniků, ve většinovém užívání nápojů, s vinárnou, pivnicí a případně i se zábavními podniky na způsob kabaretu. To je důležité i z hlediska society jejích kulturně dominantních návštěvníků, tedy z hlediska, které práce nutně zdůrazňuje.

Nyní k některým námětům oponenta na okraj posuzované práce. (Nechávám zde stranou, že některá místa práce by zasluhovala ještě pečlivější editaci ohledně šotků a snad i odkazu při citaci.)

Bylo by zajímavé zjistit pro české země a jmenovitě pro pražské prostředí, definované národnostní dualitou na veřejnosti, nakolik bylo zbudování klíčové pražské kavárny Corso německou odpovědí na působení kavárny Slavia, a nakolik pak zase kavárna v Obecním domě reagovala na existenci „sousední“ kavárny Corso (podobně jako v obecnější rovině chtěli budovatelé Obecního domu hl. m. Prahy svou národně-společenskou náplní funkcí reagovat na funkce Rudolfiny). Bližší odpověď by zasluhovala vůbec otázka, kdo vlastně Corso navštěvoval, a to už vzhledem k zakladatelskému postavení této kavárny v dějinách architektury. Záslužné by bylo také detailnější vyhodnocení toho, jak a kde se scházela německo-pražská intelektuální a umělecká komunita.

Práce by dále mohla věnovat více pozornosti některým příznačným detailům, mj. více komentovat kolísání názvu jednoho z typických pařížských areálů a pozdější pražské kavárny- jmenovkyně, totiž humorného počeštění jejího názvu (Montmartre / Montmarter). V této mutaci se hlásí rafinovaný humor, který byl vlastní bohémě, protože pointa zkomolení mohla být oceněna jen těmi, kdo název kavárny četli se znalostí jeho výslovnosti. S tím souvisí vůbec povaha bohémy jako původní kavárenské society hodné zájmu, která v této práci není příliš analyzována z hlediska statutu bohémy v současném mezinárodním výzkumu. Přes nutně různorodé resp. víceznačné chápání „bohémy“, recentní výzkum se vesměs přidrzuje jejího původního programního chápání, v němž dominuje „vážná“ idea umělecké nezávislosti resp. potenciálně širší společenské opozice nad zábavní složkou. Nutno však uznat, že je to přiměřené přezívajícímu statutu „bohémy“ v českém prostředí pojednávané doby. V tradici české debaty vedoucí od dob nástupu uměleckého modernismu totiž má pojem bohéma spíše jednostranné, až pejorativní konotace, kolidující s kulturním a společenským významem i poselstvím avantgardních komunit užívajících kavárenské prostředí z umělecké a intelektuální strany. Tyto poznámky tedy nejsou míněny jako podstatné námítky vůči předložené práci, nýbrž jako námět k diskusi při její obhajobě.

Shrnutí: autorka práce dokázala obohatit dosavadní bádání o kavárnách daného prostředí z éry jejich největšího kulturního významu souhrnnou prací uplatňující umělecko-historické přístupy. Navíc dospěla k četným poznatkům inspirativním pro bádání přesahující stanovené téma práce. Proto – a rovněž z důvodů zmíněných již úvodem tohoto posudku – tuto práci plně doporučuji k obhajobě.

Prof. PhDr. Roman Prahel, CSc.

v Praze 30. srpna 2013